

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 40 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ไม่ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องในหลักวิชา มีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวคิดในการทำงานคือ “เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่หลากหลายของระบบภูมินิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ เป็นการมุ่งสู่ “การพึ่งตนเอง” ดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวัง “ทำตามลำดับขั้นตอน” มีการทดลองด้วยความเพียรจนมั่นใจ จึงนำไปใช้ประโยชน์ และเผยแพร่สู่สาธารณะ (คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2556, น. 5)

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งได้เสริมสร้างความเข้าใจไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้แก่ การกำหนดยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับวาระการพัฒนาระดับโลกในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ซึ่งรวมถึงการถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขยายผลสู่การพัฒนาระดับโลก เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจ

พอเพียงไปสู่การพัฒนาของประเทศอื่นๆ การขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก/ชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน โดยการสร้างเครือข่ายนักวิชาการ พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มองค์กรเครือข่าย ชุมชน และครอบครัว ต้นแบบภายในตำบล และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มตำบลเครือข่ายที่สนใจ การขับเคลื่อนการพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคม รวมถึงการจัดการความรู้ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาในมิติต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำแผนที่การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำสื่อสาธารณะ ขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน (ทีมข่าวเศรษฐกิจ ไทยรัฐ, 2559, น. 19)

ทุกภาคส่วนร่วมรื้อฟื้น “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การปฏิบัติสืบสานพระราชปณิธาน โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน โดยการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียง และโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถทำบทบาทหน้าที่เป็นต้นแบบในการขยายผลโรงเรียนและสถานศึกษาพอเพียงแก่โรงเรียนอื่นๆ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยประสานและจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล จึงได้ร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลในทุกตำบล จำนวน 7,424 แห่ง เพื่อให้ชุมชนใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลักการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยใช้ กศน.ตำบล ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน พร้อมทั้งจัดสรรครู กศน. เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชน โดยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ให้มากขึ้น ศูนย์นี้จะมีบทบาทในการให้ความรู้กับประชาชน ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง เช่น การจัดปลูกพืชชนิดใด ต้องใช้เหตุผลคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และตรงกับการส่งเสริมพื้นที่เพาะปลูกของรัฐบาล โดยใช้หลักของความพอประมาณ เพื่อได้ผลผลิตที่เหมาะสม นอกจากนี้ในการหาเลี้ยงชีพ ควรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในการปลูกพืชอย่างผสมผสาน หรือการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไปในพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อให้มีรายได้ทดแทนกัน และสามารถหาความรู้เพิ่มเติมจากการประกอบอาชีพได้จากแหล่งข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านเทคโนโลยี การเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2559, น. 1-2)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำหน้าที่การจัดการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ ความเข้าใจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถนำไปถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยใช้การจัดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน โดยกระบวนการ กศน. ดังนี้ 1) พัฒนาบุคลากร กศน. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติเกี่ยวกับการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน และสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) พัฒนาสถานศึกษา องค์กรทุกระดับให้สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สามารถบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกหลักสูตร กศน. ทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน บูรณาการในการหลักสูตรวิชาชีพ ทักษะชีวิต 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยรูปแบบการเรียนที่หลากหลาย เช่น เรียนจากภูมิปัญญา ปราชญ์ ศึกษาตามโครงการพระราชดำริที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถนำสู่การปฏิบัติในชีวิตประชาชน

สำหรับ ครู กศน. มีบทบาทในการดำเนินงานขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปด้วย เนื่องจากมีองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ครู กศน. ต้องสามารถจัดการกับความรู้นั้น ๆ ให้เป็นระบบ มีการจัดบันทึกรวบรวม มีการเผยแพร่องค์ความรู้ เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เข้าถึงองค์ความรู้ และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อบุคคล และครอบครัวทั้งนี้การทำงานจำเป็นต้องประสานกันเป็นเครือข่าย เพื่อความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้เกิดผลดี ซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้เป็นของ ครู กศน. ที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ภายใต้แนวคิดของการจัดการศึกษาในชุมชน ซึ่งกำหนดให้ชุมชนคือห้องเรียน ผู้เรียนคือชาวบ้าน ปัญหาความต้องการคือหลักสูตรการมีส่วนร่วม คือ การเรียนการสอน ความพึงพอใจ และการพัฒนา คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะเห็นว่า ครู กศน. นักศึกษา กศน. และประชาชนได้ตระหนักรู้และเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตและเห็นความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเผยแพร่องค์ความรู้ให้เกิดการจัดการความรู้ของชุมชนในรูปแบบชุมชนศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่คนไทยควรยึดถือเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีมากน้อยเพียงใด ตลอดจนเปรียบเทียบพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในการดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับใด

1.2.2 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นเป็นอย่างไร

1.2.3 ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันหรือไม่

1.2.4 ระดับความรู้ความเข้าใจและระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพและประสบการณ์การทำงาน

1.3.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านตัวแปร

1.4.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของครู กศน. จำแนกเป็น

- 1) เพศ
  - 1.1) ชาย
  - 1.2) หญิง
- 2) อายุ
  - 2.1) ต่ำกว่า 30 ปี
  - 2.2) 30 – 35 ปี
  - 2.3) 36 – 40 ปี
  - 2.4) 41 – 45 ปี
  - 2.5) 46 – 50 ปี
  - 2.6) 50 ปี ขึ้นไป
- 3) สถานภาพ
  - 3.1) ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน
  - 3.2) ครู กศน. ตำบล
  - 3.3) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4) ประสบการณ์การทำงาน
  - 4.1) ต่ำกว่า 5 ปี
  - 4.2) 5 - 10 ปี
  - 4.3) 11- 15 ปี
  - 4.4) 15 ปี ขึ้นไป

1.4.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็น

- 1) ด้านความพอประมาณ
- 2) ด้านความมีเหตุผล
- 3) ด้านความภูมิคุ้มกันที่ดี

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบไปด้วยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ 26 แห่ง ใน 26 อำเภอ จำนวน 719 คน

1.4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น จำนวน 257 คน ตามวิธีคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนตามสูตรทาโรยามาแน (ไพศาล วรคำ, 2559 น. 101)

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา เดือน มิถุนายน ถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภค ที่อยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออม อยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

“ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความสามารถในการจดจำ ระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งความหมายของคำ นิยามศัพท์ และสัญลักษณ์ต่างๆ จากเนื้อหาที่ได้เรียนมา หรือข้อเท็จจริงที่ประสบมาแล้ว เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับมา ให้กับบุคคลอื่นได้รับรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม อย่างถูกต้องและเหมาะสม

“พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนและการดำรงตนของครูสังกัดสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม โดยสามารถปฏิบัติได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความพอประมาณ หมายถึง การแสดงออกในการดำเนินชีวิต มีความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป เป็นไปตามอัตภาพหรือตามสภาพแวดล้อม รู้ความสามารถ รู้ศักยภาพ รู้จุดอ่อน - จุดแข็งของตนเอง รู้จักตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและรักษาสิ่งแวดล้อม

2. พฤติกรรมด้านความมีเหตุผล หมายถึง การรู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีสิ่งที่เลว มีความละเอียด รอบคอบ อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความเป็นจริง คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว

3. พฤติกรรมด้านการมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตนเองและคนรอบข้างให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ไม่ตกอยู่ในความประมาท รู้จักประหยัด อดออม และใช้จ่ายอย่างเหมาะสมกับรายได้และสถานภาพของตนเอง คิดอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน โดยคำนึงสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

“ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” หมายถึง บุคลากรทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา ประกอบไปด้วย ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบล และ ครูศูนย์การเรียนชุมชน ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1. ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน จัดและส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิต จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษากลุ่มผู้ไม่รู้ หนังสือ และการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ

2. ครู กศน.ตำบล หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในระดับตำบล ทำหน้าที่จัดและ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดบริการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคี เครือข่าย สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยการประสานขอความร่วมมือจากภาคี เครือข่าย องค์กรชุมชนผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อร่วมเป็นอาสาสมัคร กศน. และอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

3. ครูศูนย์การเรียนชุมชน หมายถึง บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ ประจำศูนย์การเรียนชุมชนตำบล ในสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

1.6.2 นำข้อมูลที่ได้จากศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนิน ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป